

XIII.
DISSERTATIO SOLENNIS
DE
OBLIGATIONE
NATURALI,
QUAM

A. T. S. T. A. N.

*Decernente Magnifico Fctorum Ordine
In Academia Pomerana*

PRÆSIDE
VIRO Nobilissimo, Amplissimo, Excellentissimo

DN. JOANNE POMERESCHIO,
J. U. D. & P. Celeberrimo, Consistorii Regii Adses-
sore & Collegii Juridici h. t. Decano spectabili,
Fautore & Promotore suo nunquam non plurimum
colendo,

PRO LICENTIA
Summos in Utroque Jure Honores, privilegia
& immunitates obtinendi
Publicæ disquisitioni submittit

MATTHIAS Petersen /
Rostochiensis,
In Hypocho Curia Oppidana 24. Septembr. An. 1661.

GRYPHISWALDIÆ
Typis Matthæi Doischeri, Acad. Typographi.

V I R O

Magnifico, Amplissimo, Consultissimo

DN. JOHANNI PETRÆO,

Reipubl. Patr. Consuli summè merito,

Promotori & Patrono suo

Maximo,

DISSERTATIONEM HANC
INAUGURALEM

*In Gratitudinis, à pluribus annis jam
debita, & perpetua observantia
argumentum*

aiδoίcos offerē

MATTHIAS Petersen.

IN NOMINE
Ter sancti, Ter adorandi, Numinis.

*Ulm de materia inaugurali
discursui submittenda, & ex
jure civili deducenda, mecum
cogitarem: Obligatio natu-
ralis caput confestim extulit,
seq. à suis virtutibus; pieta-
te, iustitia, æquitate, honesta-
te, quibus non modò nobilissimas & precipuas ju-
ris civilis materias, sed etiam extra illas, omnes
actus civiles animaret, commendans, me postu-
lavit, ut ipsam, sparsim & confuse sub jure civili
locatam, in ordinatam quandam dispositionem,
digererem, publicæq. luci exponerem. Tantum
autem absuit, ut in hoc tam honesto postulato dif-
ficilem experta fuerit, ut potius, ex scopi mei ra-
tione, pro viribus ingenii exiguis & nimia
temporis brevitate, ipsius desiderio gratificandi
cupidissimū & paratissimum me offenderit. Abs-
que ulteriori ergo verborum circuitu, promisse
opere me accingo, & obligationem naturalem,
ex ipso jure civili explico: ubi illud mihi pri-
mum negotii dari credo, ne in questionem status
incurrat, quod precaveo, certam ipsi stationem,
etymologia vulgore relicta, assignando.*

A

I. Obli.

I. Obligatio stat, vel *generaliter*: tum pro vinculo juris publici, quo devincti sunt v. c. Magistratus, subditi: tum pro vinculo juris privati, quo privatus privato adstrictus est. vel *specialiter*, I. in famoso juris significatu, pro obligatione, quæ, ex jure gentium originem trahens, jure civili approbatur & adjuvatur, vocaturq; civilis cum causa, quam vel contractus vel delictum subdit: ejusq; efficaciam est, ut firmam ex se producat actionem. Unde vinculum, quo necessitate alicujus rei solvendæ secundum jura adstringimur *pr. I. de Oblig.* definitur: & mater actionum, quas parere dicitur *l. 42. §. ea obligatio. ff. de procurat.* appellatur II. in proprio juris significatu, pro ea obligatione, quæ ex jure civili originem & substantiam capit, actionemq; nisi ex accidenti, firmam, cum ipsi desit causa, non procreat. *l. 5. ff. de just. & jur. ibiq; Gloss. & Dd. §. 1. I. de obl. l. 5. C. de inutil. stipul. l. 3. §. 1. ff. de pec. constit.* Ut frustra Zoësius, *ad tit. ff. de Obl. & Act. n. 5.* hanc suppositionem, in jure fundatam, perneget, non distinguens inter obligationis merè civilis finem & substantiam. Respectu finis semper conjuncta est cum naturali æquitate, ut hac deficiente, per exceptionem infirmetur & elidatur. *l. 36. ff. de V. Obl. §. un. I. de liter. Oblig.* Respectu substantiæ verò sine causa & æquitate naturali subsistere potest, ut etiam ex ea actio, exceptione non maturè objecta, per accidens existat. *d. t. I. de Liter. Obl. arg. l. 36. ff. de V. Obl.* Particulæ *Tantum*, quam, pro determinanda suppositione, Zoësius requirit, nulla est ratio, quod ipsa in pluribus textibus *Βασιλογίας* inferret, cum, ex oppositione, ejus determinatio satis perspicua sit. III. In improprio juris significatu pro Obligatione, quæ mero justitiæ, honestatis

statis & æquitatis vinculo sustinetur *l. 41. ff. de pecul. l. 95. §. 4. ff. de sol. nullamq; ex se gignit actionem l. 10. ff. de Obl. & Act.* Et in hac suppositione Obligatio mihi consideranda venit.

II. Vocatur autem *Naturalis*, non à natura communi animali, prout jus vocatur naturale *l. 1. §. 3. ff. de just. & jur.* sed à natura propria humana, prout jus naturale dicitur *in §. singulorum. Inst. de R. D.* & naturalem æquitatem spectat *l. 1. pr. ff. de pact.*

III. Variis autem nominibus vis & natura hujus obligationis naturalis exprimitur. Sic dicitur vinculum naturale *l. 59. ff. de cond. indeb.* vinculum æquitatis *l. 95. §. 4. ff. de sol.* Ratio naturalis *l. 5. §. 16. ff. de agn. & al. lib.* Officium pietatis *ibid. §. 17.* Naturalis æquitas *l. 1. ff. de minor.* Pudor *§. 1. I. de fideic. hered.* Sed hæ, ut & aliæ appellationes, cum confusè & inadæquatè objectum hujus obligationis intellectui sistant, vix est, ut earum aliquaratio habeatur. Sic statu huic obligationi designato, ipsius natura penitus introspicenda venit.

IV. Obligatio Naturalis est vinculum juris Naturalis, quo ex justitia honestatis & æquitatis ad aliquid faciendum solvendumve trahimur. Dari jus naturale, quo ex honestate, justitia, æquitate in negotiis civilibus, præter jus civile, ligemur, & jus Civile & Canonicum asserit. Illud quidem; quoties vel generaliter naturalem rationem aut honestatem aut æquitatē, in decidendis causis civilibus, sequitur, eaq; jus aliquod in se continere, cujus ubique ratio habenda sit, subinnuit: vel specialiter hunc vel illum ex æquitate & naturaliter obligari statuit. Hoc verò; quando in ipso Decre. principio dist. 1. docet: Humanum genus

duobus regi: Naturali jure & moribus. Ubi quem-
admodum per mores indigitatur jus, scripto & mori-
bus constans. *arg. c. consuetudo. 5. d. 1.* Sic maximè per
jus naturale notatur Naturalis æquitas & justitia:
quandoquidem per id, quo quis jubetur alii facere,
quod sibi fieri vult, paulò post explicatur. Appositè
Gellius: *Multa, inquit, ratio honestasq; fieri jubet, quæ legi-
bus & jure civili non præcipiuntur. Et angusta, secundum
Senecam, est innocentia, ad legem bonum esse. Nam multa
pietas, humanitas, liberalitas, justitia & fides exigunt, quæ sunt
extra tabulas publicas. Ut rectè Cicero lib. 2. Rhetor. Jus,
quod constat ex natura, pacto, bono & æquo, contra-
distingvat ei, quod est ex lege & consuetudine. Ex
hoc itaque jure definitio Obligationem naturalem per
*vinculum, secutus tum Papinianum in l. 95. §. 4. ff. de solut.
tum ipsum Imperatorem, in pr. l. de Oblig. & quidem,
ut distingvatur ab obligatione civili, juris naturalis:
considerati tam absolutè, quod ex convenientia & dis-
convenientia necessaria cum natura rationali, quam
relatè, quod, si non indubitata, saltem probabili fide,
ex usu gentium aut moratorum omnium intelligitur.
Differentiam, cum de ea inferius constabit, hic expli-
care supersedeo. Illud in genere ex ea elucescit, quod
ratio humana naturalis dicet, non modò bonum &
æquum esse, ut promissis satisfiat, siquidem, secun-
dum Ciceronem 1. de off. Nihil magis sit secundum natu-
ram, quàm fides, dictorum conventorumq; constantia & veritas:
sed etiam, ut, quod alterum alteri præstare justum &
honestum est, licet promissum non sit, præstetur. arg.
l. 7. ff. de serv. export.**

V. Dividitur hæc obligatio, in *Naturalem* ita *κατὰ
ἔξοχην*, alias *Minus plenam*, dictam: & *Juris Gentium*,
quæ:

quæ etiam *Plenior* vocatur. Dicitur *Naturalis* præcise & in se considerata, quatenus in meris honestatis terminis consistit: *Minus plena*, in oppositione plenioris, quod nullos effectus à jure civili sortiatur, sed naturali suæ honestati & pudori committatur. *A jure Gentium* autem Obligationis altera species denominatur, quod intercedente vel consensu vel conventionem, ex usu gentium subsistat: vocaturq; *Plenior*. Sutholt. *differ. 12. tb. 15.* in oppositione Obligationis naturalis merè talis, quod, juris civilis assistentia, præ illa peculiaribus quibusdam effectibus gaudeat.

V I. *Merè talis & Naturalis*, in specie sic dicta, est vinculum juris naturalis, quo ex justitia honestatis & æquitatis absoluta, ad aliquid faciendum præstandumve trahimur. Vocabulum *juris naturalis*: in statu suo absoluto, quo ex convenientia cum ratione naturali deducitur, concipiendum est. *Trahimur* autem ex hac obligatione ad faciendum, non stringimur: quia liberum nobis est, ea, quæ ex honestate & æquitate ita debemus, præstare, vel minus, nec ullâ necessitate in foro exteriori urgemur.

V II. Cum verò in duplici specie hæc obligatio naturalis mihi objiciatur: altera *informi*, altera *formatam*: non ineptè eam subdistingvere mihi videor in *informem & formatam*. *Informem* dico, non in se, nam eatenus suam essentiam satis perfectam obtinet, sed respectu juris civilis, quod nullo auxilio, nullo effectu eam communit, sed nudam derelinquit. *Formatam* verò, quod autoritate juris civilis suffulciatur & vi agendi instructa sit. Illam, quæ propriè hujus loci est, porro explico per subjectum & objectum.

VIII. Subjectum, quod ex hac naturali obligatione trahitur, sunt omnes homines, quatenus ratione naturali præditi sunt, ut adeò illi, qui jure civili obligari prohibentur, in hunc numerum etiam veniant. Nam cum jus naturale hujus obligationis causa adæquata existat, illud autem immediatè ex ipsa ratione naturali proveniat, constat quo ipsa se extendit, etiam hanc Obligationem sese extendere: cumq; per ipsam omnes homines æquales sint, non Dominus, non servus: non pater, non filius: non mas, non femina: non minor non major intelligatur; nec pupillum, nec servum, nec prodigum, nec aliàs damnatum hac obligatione exemptum esse.

IX. Objectum, ad quod obligat, sunt actus humani, in civili vita ad justitiam honestatis & æquitatis informati. Requiritur in actibus istis consonantia, quædã justitiæ & honestatis vel æquitatis, ne justitiæ, honestatis & æquitatis velamine imponatur, aut honestati vel æquitati per justitiam præjudicium fiat, quod aliàs facile contingere potest. Sic v. c. Testator, qui testamento suo, præteritis fratribus, extraneũ heredem instituit, ex liberalitate satis honestè agit, minus verò justè, dum nulla ratione sanguinis habita, præ fratribus eos, qui nullo sanguinis vinculo ipsum contingunt, & forsan etiam ab opibus satis instructi sunt, heredes eligit. *l. 5. §. 2. ff. de agn. vel al. lib.* Sic ex adverso justum est, ut quis, quod sibi debetur, in solidum persequatur: sed minus honestè faciet, si ita jure suo contra fratrem, qui solvendo solido non amplius par est, utatur. *l. 63. pr. ff. pro soc.*

X. Hinc itaque heres ex testamento, solemnitatibus juris civilis destituito, modò certa de voluntate testa-

testatoris constet, naturaliter ex justo & honesto obligatur. Nam ratio naturalis, voluntatem ultimam præcise servandam esse, dicitur, ejusque dictamine Gentes moratiores voluntatem testatoris secutæ, non alias solennitates moratæ sunt. Sic ad extremam voluntatem Alcestidis apud Euripidem:

Τέτρες (liberos intelligit) ἀνάγκη δεσπότας ἐμῶν δόμων.

καὶ μὴ πηγῆμης τοῖσδε μητρῶν τέκνοις.

Simpliciter respondet Admetus:

Τελευτήσω πάδε.

Ut adeo ex naturali justitia & honestate, quilibet sese voluntati certæ, ut non solenniter declaratæ, submittere, legata præstare & facta exequi teneatur. *arg. l. 16. C. de Testam. l. 2. C. de fideic.* Hac ductus Imperator in *l. 38. ff. de fideic. libert.* respondit, pios filios debuisse eam manumittere, cui Pater in testamento minus solenni libertatem dederat: Cum insuper liquidum sit, solennitates testamentarias, non esse de substantiali testamenti forma, quod falso affirmavit Covarr. *ad. c. cum esset. 10. X. de testam. Gomez. & alii*: sed ad repellendam fraudem, à jure civili excogitatas esse: ut ita hac, per certitudinem voluntatis defuncti, sibi constantem, cessante, jure naturali earum ratio vix habeatur, sed præcise locum obtineat illud Virgilii,

Suprema voluntas

Quod mandat fieri, jubet parere necesse est.

XI. Sic qui muneribus affectus est, ad remunerandum naturaliter tenetur. *arg. l. 25. §. 11. ff. de hered. pet.* non ex conventionem, ne tacita quidem, quam præter necessitatem Bacchovius probare videtur *Disp. 1. tb. 18. de Act.* quia animus hic non contrahendi, sed tantum distrahendi intelligitur, cum donator verè talis

lis, nullam aliam ob causam det, quàm ut liberalitatem & munificentiam exerceat. *l. 1. pr. ff. de donat.* sed ex honesta æquitate. Quippe *nullum*, ut Cicero inquit, *officium referenda gratia magis necessarium, quam non reddere, bono viro haud licet, modò id facere possit sine injuria.* Imò *putcbrum est*, ait Ambrosius, *propensioem haberi ejus rationem, qui tibi aut beneficium aliquod aut munus contulit.* Et non multò post: *Quid tam contra officium, quàm non reddere quod acceperis.* Et hoc probè attendens Attalus Rex, Asiam amplissimam, à Populo Romano ipsi datam, piè testamento reddidit. *Valer. Max. lib. 5. c. 2.* Pari modo ex hoc capite, pro accepto beneficio Manumissionis, Libertus obstrictus est Patrono, ad operas etiam non promissas præstandas. *l. 26. §. 12. ff. de cond. indeb. l. 2. C. de in jus voc.*

XII. Creditor quoque, ut debitori, temporis calamitate & injuria misero, vel ab alia vi majori ad inopiam redacto, remissionem aliquam concedat, indultum moratorium largiatur, vel alio modo de jure suo ob ejus calamitatē aliquantisper decedat, naturali jure obstrictus est. Non urgeo hic pietatem duras creditorum exactiones in hoc casu non improbantem, modò, sed etiam damnantem; justitiam saltem æquitatis & humanitatis in scenam accerso, cujus ratione bono & æquo non convenit, alterum alterius damno lucrari. *l. 16. ff. de jur. dot.* Nec afflicto afflictio addenda, sed miseriis ipsius potius miserendum. *c. ex parte 5. X. de cler. egrot.* non obstante æquitate servandorum promissorum naturali. *l. 1. pr. ff. de pact.* vel fide, quæ Ciceroni *1. de off.* fundamentum est justitiæ: nec principio juris universalissimo: SUUM CUIQUE TRIBUERE. Hæc enim, imperturbato & non mutato statu, immo-
tè

tè stant, qui si casu quodam invincibili in deterius ver-
gat, & illa quandam mutationem subire necessum est.
Ut adedò, cum omnia promissa, omnes conventiones
hac implicita lege, si res in eodem statu perdurabunt:
ineantur. *argum. l. 38. pr. ff. de sol. l. 8. ff. de confirm. tut.*
l. 23. ff. de condit. instit. l. 13. §. 1. ff. de ann. leg. summè æ-
quum sit, ex nova & improvise vicissitudine oborien-
tem aliam justitiam & æquitatem, priori aliqua ex par-
te derogare, locumq; aliis juris præceptis v. c. ne quis
opprimatur: ut civilis societas conservetur: facere.
Quid jure civili stricto & summo hic obtineat, ex una
l. 14. C. de contrab. empt. in aprico est, qua gravis inju-
ria æstimatur, si homines de rebus suis facere aliquid
inviti cogantur: cui rigori *l. 12. §. 1. ff. qui & à quib. ma-*
num. id quod scripta lege continetur, etsi durum sit,
servare præcipiens, adhistit; & *l. 13. §. 1. ff. de injur.* exe-
cutionem juris injuriam non habere, docens, culci-
tram supponit. Sed cum latior scripto jure sit æqui-
tatis, honestatis & humanitatis obligatio, non modò,
quid legibus expressum, cum istæ, ad certum tempo-
rum, rerum & personarum statum, sæpius conditæ &
& legislatorum intentione atque ipsius constitutionis
ratione adstrictæ sint, sed etiam quid pietati, humani-
tati & æquitati conveniat, inquirendum & sequen-
dum est. Verba sunt Magnif. Dn. Mevii in *discuss. le-*
vam. inop. debit. c. 3. n. 4. 5.

XIII. Judex etiam in controversia, non proba-
tiones & acta, sed certissimam suam conscientiam, &
in condemnando & in absolvendo, ex naturali justitia
æquitatis, sequi tenetur. Hæc enim nil magis, quàm
falsitatem, omnis iniquitatis matrem, averfatur, cui
B sanè

sanè Judex, ad probata simpliciter, exclusâ conscientia, procedens, patrocinium præstat. A Dd. autem hoc non tam ex jure naturali quàm civili controvertitur & pro negativa concluditur. Pro decisione contra eos hic obiter notetur, quod super hoc casu, ut rarissimo & irregulari, expresse in jure civili statutum non sit. Per consequentiam tamen, in puncto juris verius est, quod Judex, præ actis, evidentem suam scientiam, non modò in condemnando, quod Zoësius qua causas criminales majores, ægrè tandem *ad tit. ff. de jud. n. 54.* concedit, sed etiam in absolvendo sequi obstringatur. Jubetur enim ex sententia animi sui judicare, *l. 3. §. Ejusdem. ff. de test.* sententiam proferre, prout religio suggerit *l. 79. §. 1. ff. de judic.* boni & innocentis viri officio fungi *l. 4. §. 1. ff. fam. erisc.* id, quod à litigatoribus minus dictum fuerit, supplere *l. un. C. ut quæ def. adv.* quæ satis liquido ipsius conscientiam in actu judicandi requirunt. Nec, quæ ex jure pro contraria sententia afferuntur, tanti sunt, ut quem movere possint, cum plerumq; in diversis terminis concepta sint. Publica etiam utilitas, quam Zoësius pro ariete objicit, honestati, pietati, veritati præjudicare nequit, præsertim cum nihil utile haberi debeat, quod non sit piùm & honestum, ut disserit Cic. *1. & 3. de off.*

XIV. Fratribus etiam & sororibus, si inopes sint, nec sibi industria sua de necessariis vitæ prospicere queant, jus naturale alimenta decernit. *arg. l. 13. §. 2. ff. de admin. tutor.* imo & dotem *arg. l. 12. §. 3. ff. de admin. tut.* ut ab honestate *d. l. 12.* & caritate sanguinis, cujus causa perpetua est, abire videatur, qui sine causa ea denegat.

XV

XV. Effectus hujus Obligationis Naturalis in foro exteriori planè nullus est. In foro interiori, Ratio naturalis, particula divinæ imaginis, singulari Dei gratia homini reliqua, per eam ex jussu naturæ imponit nobis necessitatem præstandi: & si in iis, quæ absolute justa & æqua sunt, non paremus, conscientia impeditos nos, arctius vincendos, summo Numini tradit, quod Cicero innuit in *fragm. lib. 3. de Republ.* supra rationem ita disserens: *Vnus erit communis quasi Magister & Imperator omnium DEUS. Ille legis hujus inventor, disceptator, lator. Cui qui non parebit, ipse se fugiet ac naturam hominum aspernabitur, atque hoc ipso luet maximas pœnas, etiamsi cetera supplicia, quæ putantur, effugerit.* De his exactius Excellentiss. Dn. D. Engelbrecht, *Rector hujus Univers. b. t. Magnif. in Disputatione sua inaugural. ad L. Frater à fratre 38. ff. de cond. indeb. c. 1.*

XVI. Sic evoluta Obligatione naturali *informi*, prælibanda quoque venit *formata*, quam ita appello, quod peculiari efficacia à jure civili donata sit. Nam cum antea in meris honestatis & æquitatis terminis hæreret, nullaq; vi agendi prædita esset, jus civile ejus in Republica necessitatem perpendens, à jure naturali receptam reformavit & vim pariendi actiones ipsi elargitum est.

XVII. Huc revoco *POTESTATEM PATRIAM. §. 2. l. de patr. pot.* Nam jus naturale exposcit, ut, qui sibi ipsi imperare nequit, alterius imperio & potestati subfit. Hinc liberis, quorum

*Ætas prima (quod Æschyli effatum est) ceu brutum
Ut educetur, mentis alienæ inaiget. (pecus
cum sibi consulere non valerent, de regimine prospexit,*

xit, illudq; , cum naturaliter alium non inveniret , pri-
mò parentibus addixit, *Grotius de jur. bel. lib. 2. c. 5. n. 2.*
Quod jus Romani postea ex *L. Romuli.* pleniori pote-
state ac vi , ut sibi ita subjectos magis obstructos red-
derent, instruxerunt, *Dionys. Halic. lib. 2. TESTAMENTA.*
Nam pro naturali dominio in suas res , & potestate in
sibi subjectas personas , in ultima voluntate , pro libi-
tu statuere , sibiq; ita hunc vel illum naturaliter obli-
gare , semper licitum fuit. Huc facit dispositio Isaa-
ci, alteri filiorum benedictionem conferentis, *Gen. 27.*
Cyri, inter filios suos convocatos Imperium & Re-
gnum dividendis, apud *Xenoph. lib. 3. de ped.* Hercu-
lis apud *Sophoclem*, *Alcestidis* apud *Euripedem*,
Telemachi apud *Homerum*. Et minus huma-
num ratio naturalis existimavit , facultatem circa res
suas ordinandi, quam viventes habuerunt, morituris
adimi *arg. text. I. de leg. fus. can. toll. Potest quoq; grave vi-*
deri, inquit Quintilianus, ipsum patrimonium, si non inte-
gram legem habet, & cum omne jus nobis in id permittatur vi-
ventibus, auferatur morientibus. Ut hinc satis appareat,
substantiam testamentorum , & ex illis naturalem
quandam obligationem , ab ipso jure naturali, solen-
nitates verò, & vim, in iis relicta persequendi, pecu-
liarem à jure civili promanare. *SUCCESSIONEM ab inte-*
stato, quæ liberis debetur. Rationi enim naturali , defun-
ctum, voluntate non declarata, hoc animo decessisse,
ut voluerit, bona sua occupanti concedi, non fit veri-
simile, sed potius illis ea destinasse, quibus per natura-
lem & justam æquitatem debentur. *Grotius de jur. bell.*
lib. 2. c. 7. Debentur autem primò liberis *ὡς ὀφείλημα*
τῶν κληρῶν ἐκδεχομένοις, ut loquitur *Plutarchus de prol.*
amor.

amor. qui, ut à parentibus vitam suam adepti sunt,
 ita instinctu quodam naturæ, ab ipsis ea, quæ ad istam
 vitam sustentandam faciunt, expectant. Huc illud
 Pauli Jcti: Ratio naturalis, quasi lex quædam tacita,
 liberis parentum hereditatem addicit, velut ad debi-
 tam successionem eos vocando *in l. 7. pr. ff. de bon. darn.*
 Philonis, *de vit. Mos. 3.* ὁ νόμος φύσεως ἐστὶ, κληρονομιᾶν
 τοῖς γονεῖς ὑπὸ παίδων: & Apostoli Pauli: οἱ γονεῖς ὀφείλουσι
 τοῖς τέκνοις ἡσυχάζειν, *1. Cor. 12.* EDUCATIONEM ET ALIMENTA,
liberis præstanda. Nam naturalis stimulus parentes ad
 liberorum educationem hortatur, ut inquit Justinia-
 nus *l. un. C. de rei ux. act.* Et ἀγαθὴ φύσις, διδάσκαλος
 ἀπασὶ τοῖς ζώοις ἐστὶ πρὸς ἀγαθήτησιν ἔμμόνον ἐαυτῶν ἀλλὰ καὶ τῶν
 γεννωμένων, Diod. Sic. FIDEICOMMISSA, quæ primis tem-
 poribus nullo vinculo juris, sed tantum pudore eo-
 rum, qui rogabantur, continebantur, prout loquitur
 Imp. *§. 1. I. de fideic. hered. TUTELAM. §. 6. I. de Attil. Tut. &*
alias complures juris materias, Sed cum ex hisce jam
 civiliter obligemur, ut Obligationis naturalis obje-
 ctum amplius non sint, iis pluribus non immoror, &
 ad alteram speciem Oblig. Natur. devenio.

XVIII. Obligatio *Juris Gentium*, aliàs etiam
Plenior dicta, est vinculum juris naturalis, quo ex justi-
 tia æquiritatis respectiva, ad id, quod promissum est,
 præstandum stringimur. Per *jus naturale* hic maximè
 illud, quod ex usu gentium moratorum constitutum
 est, intelligitur. Convenientiam justitiæ & æquita-
 tis pariter, ut in Obligatione purè naturali, requiro:
 cum idem, quod in illa, hic evenire possit. *arg. l. 3. pr.*
C. de collat. arg. l. 6. C. de liber. caus. Non autem specta-
 tur hac in obligatione, tam justitia æquiritatis in se &

quatenus talis, quàm in consensu & placito, quatenus iste justus, hoc æquum, unde *respectivam* eam dixi.

XIX. Hanc itidem à duplici specie, qua mihi in jure civili exhibetur, distingvo in *informem* & *formatam*. *Informem* nuncupo, quod omni vi agendi denudata sit; & paulò aliter, quam supra th. 7. hic vocabulum illud suppono: Ibi enim omnimodam nuditatem infert, hic talem, quæ quibusdam quidem effectibus, jure civili adistente, gaudeat; vi autem agendi, ceu principalissimo effectum, planè nuda sit: Atque ipsi oppono *formatam*, quam ita apello, quod à jure civili non modò in totum recepta & approbata sit, sed etiam præterea ei vis, ad agendum & persequendum valida, ab isto specialiter accesserit.

XX. Cum autem in jure civili, duobus maximè modis Obligatio hæc naturalis sese prodat. Uno quidem, ubi negotio aliquo civiliter instituto, vel etiam planè nullo intercedente, solus actus & consensus naturalis pacipientium & promittentium respicitur: Altero verò, ubi præter consensum pacipientium maximè placitum in considerationem trahitur. Hinc non incommodè Obligationem Juris gentium in *formalem* & *materialem* subdistingvo.

XXI. Obligatio Juris gentium *formalis*, quæ ex consensu pacipientium & promittentium existit, est vinculum, quo alter alteri, ex consensu justo & æquo, naturaliter obligatur. Cum verò hæc obligatio subjecta promittentium potius concernat, & ex iis explicanda veniat, illa ex jure civili subjicio.

XXII. Pupillus itaque proximus pubertati, ex negotio civiliter contracto, naturaliter ligatur. *l. 1. §. 1. ff. de*

ff. de novat. l. 21. pr. ff. ad L. Falcid. l. 25. §. 1. ff. quando dies leg. Ut autem Obligatio hæc pupilli accuratius percipiatur, tres formo conclusiones. I. Pupillus, ex contractu locupletior factus, non tam obligatur naturaliter, quam civiliter, cum contra eum actio civilis utilis, ex rescripto D. Pii institui possit *arg. l. 3. pr. ff. Commod. l. 3. §. 4. ff. de neg. gest. Zoes. ad t. de Obligat. & Act. n. 47.*

II. Pupillus ex contractu non locupletior redditus, qua effectum naturaliter non obligatur. Huc referenda *l. 41. ff. de cond. indeb. & l. 59. ff. de Obl. & act.* Favor enim pupilli ob infirmum iudicium facit, ut iure civili isti obligationi effectus adimatur, Donell. *in l. 127. ff. de Verb. Obl.* Et malè hinc alii Donellum refutant, concludendo aliquam obligationem realem, quæ inde sequeretur: manet enim obligatio in pupillo, neque ejus personam egreditur; at effectus extrinsecus saltem impeditur. Goehaus: *part. 1. peric. Acad. q. 45.*

III. Pupillus, ex contractu non locupletior factus, qua ipsam causam & substantiam obligationis naturaliter obligatur: Quo pertinent *leges in pr. b. tb. alleg.* & quidem ex iustitia contractus, se in consensu, sibi constante, fundante. Ut hinc obligatio pupilli naturalis pro valida, respectu tertii, cui jura minus favent, habeatur, & fidejussor, ei accedens, firmiter teneatur *l. 127. ff. de V. O.*

Pari fere modo Mulier ex intercessione & Filius ex mutuo, qua causam & substantiam obligationis naturalis obligantur, ut etiã ipsi fidejussores accedere possint, sed beneficio Sctorum obligationis *uti* naturalis

lis

lis effectus impeditur *l. 40. ff. de cond. indeb. l. 9. C. ad SC. Vellej. l. 16. ff. eod.* Cum verò effectus ipsius, non modò in principaliter obligatis, sed & fidejussoribus per *dd. SCta* planè exspiret, ut, excepto uno casu filiusfam. ex mutuo obligati *in d. l. 40. ff. de cond. ind.* per se nullus sit, eahic non attenditur.

XXIII. Servi, quamvis jure civili pro nullis habeantur *l. 1. ff. de jur. delib.* & propterea ex contractibus obligari nequeant, *l. 43. ff. de Obl. & Act.* jure naturali tamen quo omnes homines æquales sunt, *l. 32. ff. de R. I.* ex contractu tenentur *l. 14. ff. de Obl. & Act.* & sibi alium, etiam ipsum Dominum obligant *arg. l. 64. ff. de cond. ind.*

XXIV. Sic quoque frater fratri. filius patri, & pater filio naturaliter obstringitur ex contractu *arg. l. frater à frat. 38. ff. de cond. ind.* Equidem jure civili filius vel fratres, in eadem potestate patria existentes, caput habere non intelliguntur, cum fictione juris una eademq; persona cum patre censeantur *l. f. C. de impub. & al. substit.* & corporis ejus pars quædam vocentur, *l. 22. §. 1. C. de agr. cens.* proinde nec aliis, nec sibi invicem obligari queunt *arg. l. 4. ff. de jud.* & quicquid acquirunt, patri cedit. *§. 1. Inst. per quas pers. nob. acq.* Jure verò naturali, quod jus civile nullo modo tollere potest. diversitas personarum durat, & tot sunt capita, in familia, quot personæ, ut adeo, impedimento fictionis cedente, pater filio, filius patri & frater fratri naturaliter obligetur secundum *d. l. frat. à frat.*

Quoniam vero *d. l. frat. à frat.* ex qua Obligatio naturalis inter fratres, filium & patrem probatur, difficultatem aliquam continere videtur, operæ pretium
me

me facturum autumo, si casum & rationem ejus explicatius sistam. Species facti in hac lege talis est: Fratrum duorum, in eadem patris potestate existentium, alter peculium à patre habens à fratre mutuum accepit. Non longè post pater cedit fatis, & alter, qui accepit mutuum, ut debitum naturale illud alteri fratri reddit. Tum ambo fratres hereditatem, à patre relictam, dividunt. Demum alter, qui totum mutuum jam fratri solverat, admonetur sui juris, ut solutum reposcat; atque conditionem ejus instituit. Hinc quæsitum est, an ex hac conditione, solutum ut indebitum recuperare possit. Et responsum, quod pro ea parte, qua ipse patri heres extitit, repetere tantum possit, præterquam si ex peculio ipsius tantum ad fratrem creditorem pervenerit, quod ipsi, etiam qua alteram partem mutui, abundè satisfactum sit; tum enim & alteram partem, ut indebitè solutam, conditione consequi queat. Cujus juris ratio ut magis conspicua reddatur; sciendum, quod filiusfamil. omnem obligationem, non modò civilem, sed & naturalem qua effectum, qui juris est, patri suo confestim, ut perfecta est, acquirat, ut nec momento in ipsius persona subsistere possit, quæ verba sunt, *l. 79. ff. de acquir. hered.* quod etiam probatur ex *§. 4. I. quod cum eo qui.* ubi pater ex peculio deducit non modò, quod servus ipsi, sed & ei, qui in ipsius potestate existit, debet; & ex verbis hujus legis, *filio eidemq; debitori:* elicitur. Cum autem quævis obligatio confundatur, vel acquisitione hereditatis, cum debitor creditoris heres fit, *l. 95 §. 2. ff. de sol. d. 2. §. 3. ff. sol. matr.* quod natura non patiatur eundem debitorem &

C

CIC-

creditorem eodem respectu: vel acquisitione pecu-
lii, si peculium debitoris ad creditorem peculiarem ac-
cesserit, quod confirmant verba hujus legis: *Natura-*
lem obligationem, quæ fuisset, hoc ipso sublata videri, quod pecu-
lii partem frater sit consecutus: quandoquidē hoc casu cre-
ditor sibi solvisse intelligitur, simili ratione, qua ven-
ditor retento peculio servi venditi sibi solvisse cense-
tur *l. 47. ff. de pec.* liquidum est, quod & in specie hujus
legis, obligatio fratris debitoris, patri jure acquisita,
per mortem patris confundatur, & pro ea parte, in
quam frater debitor succedit, extingvatur. Et huc-
usque frater debitor, qui fratri ex obligatione natura-
li totum mutuum persolverat, conditionem validam
pro ea parte, qua heres est, instituit: Ut si v. c. ex di-
midia parte heres sit, & mutuos 20. solverit, 10. repe-
tere possit, reliquis 10. fratri coheredi ex obligatione
naturali salvis. Quod si verò frater debitor peculium
etiam contulerit, & ex eo fratri coheredi tantum jure
hereditario accesserit, quo partem naturalis crediti,
quæ ipsi remansit, compensare possit, fratri debitori
quoque dabitur condictio pro consequenda parte so-
luti debiti, apud fratrem residua, quæ indebita habe-
tur: nam, ut prior pars soluti debiti, intercedente
commixtione, repeti poterat; ita & hæc posterior,
quasi solutione ex peculio communicato intervenien-
te & residuam partem crediti tollente, rectè reposci-
tur. Sin minus, vel nihil, peculio forte fratri debitori
prælegato, ad fratrem creditorem pervenerit, jure
obligationis naturalis, partem, ex debito naturali so-
luto reliquam, retinebit: vel si nihil solutum sit, eo-
dem jure istius debiti deductio, *judicio puta famil. er-*
cisc.

cisc. institui poterit, quia æs alienum ipsum peculium sequitur. Membrum prius confirmatur argumento, ab extraneo creditore peculiari petito. Nam si æquum est, ut in casu peculii, inter duos fratres jure hereditatis æqualiter divisi, alter ab altero, pro parte acquisiti peculii, adversus creditorem peculiarem extraneum indemnis præstetur; multo magis frater, in casu divisi peculii, fratrem adversus seipsum indemnem facere, ex honestate & æquitate naturali tenebitur, ne frater pejoris conditionis sit apud fratrem, quam extraneus. Sic enodato principio, nulla porro difficultas in sequentibus duobus §§. residet. Nam, quam repetitionem inter fratres, principium, propter obligationem naturalem confusione sublatam, concedit, illam subsequentes §§. ob obligationem, inter filium & patrem perdurantem, planè denegant, argumento similiter ab extraneo creditore peculiari pro confirmatione desumpto. Et sic, obligationem naturalem inter has, jure civili conjunctissimas, personas posse consistere, nullum est dubium.

XXV. Huc demum refero Pollicitationem, ex qua jure naturali etiam obligamur. Ratio enim & æquitas naturalis exposcit, ut, quod quis rectè pollicitus est, id præstet *C. I ARG. de Pollicit. tb. 3.* Ut autem obligationis hujus naturalis tenor rectius percipiatur, pollicitatio rectè constituenda est.

XXVI. Pollicitatio h. l. non sumitur *latè*, prout denotat promiscuè quamvis promissionem *l. 43. §. 1. ff. de contrab. empt. l. 1. §. 8. ff. de dot. collat. l. 3. C. de donat. ant. nupt.* etiam pactum nudum *l. 5. C. de contr. & comm. sup. in rubric. de dot. prom. & nud. pollic. l. 1. C. de jur. dot.* Ne-

que *strictissime*, pro ea, quæ fit vel DEO, vel Reipublicæ, de qua *passim in 1. ff. de pollicit. l. 5. ff. ad L. Falcid. l. 6. §. 1. ff. de muner. & honor. l. un. C. de ratiocin. op. publ. Sed strictè & propriè*, quatenus nudam promissionem significat *l. 2. ff. de pollicit.* rectèque definitur nudum & spontaneum offerentis promissum, ex liberalitate alicui factum, *Wesemb. in paratit. de pollicit. Dn. Tabor in Elem. Part. de Oblig. in gen. tb. 34.* quomodo satis dilucidè à pacto discernitur, quod præter duorum consensum ultro citroq; certum, conventionem etiam ex diversis animi motibus *l. 1. §. 3 ff. de pact. de eo, quod utrinque verbis concipitur, requirit: ut frustra identitatem pacti & pollicitationis Bart. ad l. 1. C. de pact. Jas. ad rubr. de Verb. Obl. Menoch. de presumpt. lib. 3. pr. 42. & post hos Bachovius in Treutl. disp. 6. de pact. tb. 1. t. B. propugnet.*

XXVII. Ex hac Pollicitatione secundum naturalem æquitatem obligatio emanat, ut, quod spontaneo & deliberato animo promissum est, præstetur. Ubi primò probè observandum, non omne sine discrimine pollicitum constituere obligationem, sed tale, quod ex justa, non incerta, non violenta voluntate promanat: *Grotius de jur. Bell. lib. 2. c. 11. n. 4. 5. 6. 7.* quod, antecedente aliqua causa, ex animo deliberato & firmo fluit *arg. l. 1. §. 1. ff. de pollic. & in jure pollicentis radicatum est.* Quibus præsuppositis, cum nihil tam naturale sit, quàm ut voluntas Domini rem suam in alium transferre volentis, rata habeatur; prout habet *§. 40, Inst. de rer. div. eo quod quisque rei suæ sit moderator & arbiter, l. 21. C. mandat. atq; naturalis æquitas & fides voluntatis certæ impletionem urgeat,*

arg.

arg. l. 1. ff. de constit. pec. non potest non pollicitans à jure naturali obligari; ut ita quod primo erat voluntatis, postea fiat necessitatis. Et hanc obligationem naturalem agnovit Rex Salomon, jus naturale, si quis unquam, optimè doctus: ideoq; ea constrictum adhortatur, ut se liberet. *Spospondisti, inquit, fili mi, amico tuo, defixisti alieno tuas volas, illaqueatus es verbis oris tui, captus es verbis oris tui. fac hoc nunc, fili mi, & erue te. Proverb. 6. v. 1.* Ubi locutionem אִם-עֲרַבְתָּ לְרֵעִי non cum vulgato (quem Beat. Lutherus noster vert. Mein Kind wirstu Bürge für deinen Nehesten secutus est) & Schindlero ad rad. ערב per fidejussionem, sed cum Benedict. Ar. Montan. per simplicem sponsonem & pollicitationem interpretor, quod ex positu vocum & contextu, gradatim concepto, purè fuit. Equidem non nego verb. ערב in actu fidejubendi supponi, at in tali positu, qualis hic conspicitur, illud ita usurpari & explicari pernego. Alia eaq; diversa constructio ejus videre est *Gen. c. 44. v. 33. כִּי עֲבָרָה עָרַב אֶת-הַנֶּעַר* & *Esa. c. 36. v. 8. וְיַעֲתָה הַתְּעָרַב נָא אֶת-אֲרָנִי* ubi mediante partic אֶת rectissimè pro fidejussione venit, & ita vertendum esse, contextus dilucidè evincit. Tantum de obligatione naturali *formali* dixisse sufficiat: dehinc paucis de naturali *materiali* disserendum erit.

XXVII. Obligationē juris gentium *materialē* ita dico respectu placiti s. materiæ, quæ in eam deducitur, cujus præter actus paciscentium eorumq; consensum, ut formam, maximè ratio habetur, an justa, æqua, apta sit, ut in obligationem trahi & cum subjecto obligando uniri possit. Eamq; definitio vinculum juris, quo alter alteri ex justitia æquitatis ad placitum præstandum

dum per consensum obligatur. *Placitum* hic, quod præ-
moneo, non in specie, quod contractibus juris civilis
causam dat, intelligo, sed quod extraillos cuivis alii
conventioni justè subjicitur.

XXIX. Nobilissima hæc Obligationis natura-
lis est species: quapropter non abs re in ejus essen-
tiam diligentius inquirō, quam ex subjecto objecto &
forma explico, ut, ijs cognitis, exacte de ea iudicium
ferri possit.

XXX. Subjectū, quod hac obligatione adstringitur,
est homo rationis suæ compos, qui ex se, non leviori
iudicio in consentiendi actu fertur. Hinc ergo natu-
raliter obligari non potest furiosus, mente captus, ob
omnimodam mentis absentiam, quia non intelligunt,
quid agant: nec minorennis ob mentis infirmitatem:
ubi si quærat, quando minorenni iudicii firmitas,
ut naturaliter obligari possit, accessisse iudicetur, di-
cendum, illud ex usu gentium moratiorum censen-
dum esse: & cum Græci, Romani, Hebræi *Grot de*
jur. Bell. libr. 2 c 11 post decimum quartum annum, con-
stantiam menti minoris inesse statuerint, „concluden-
dum, post decimum quartum annum quemq; jure na-
turali obligari.“ Contra iuste obligantur omnes illi,
qui à ratione & mente valent, ut non excipiatur femi-
na, servus, filius, imo nec prodigus, tum ob firmum ani-
mi iudicium, quod ipsi adesse potest, ut non tam men-
te, quam moribus insaniat *l. 12. § 2. ff de tut. & curat.*
dat. tum ob jus domini rerum absolutum, pro quo
rebus suis naturali jure abuti possunt. Aliud ta-
men dicendum, si quis, declaratoria magistratus sen-
tentia, prodigus pronunciatus sit: Tum enim, cum
locus

locus fiat dispositioni juris civilis de prodigo, qua neque naturaliter, neque civiliter, neque qua effectum, neque qua substantiam, negocium cum ipso subsistit, nulla obligationis naturalis vis esse potest.

XXXI Objectum, quod in definitione nomine placiti *per Synecdoch. tot. pro part.* comprehenditur, sunt res cujusque propriae, quae commercium & dispositionem privatorum non fugiunt *l. ult. in f. C. de pact. l. 34 §. 1. ff. de contr. empt. sive absentes, sive praesentes, sive futurae arg. l. 73 pr. ff. de V. Obl. l. 3. C. de donat. l. 46. ff. de pact: & facta pariter propria, & in jure sese obligantis existentia l. 65. ff. de fidejus. l. 7. §. 14. ff. de pact.* Ut vero haec obligationi submitti queant, necessum est, ut illis honestas & aequitas insit, quae inesse censetur, si sint licita. Licita autem cognoscuntur ex illicitis, quae proinde appono. Illicita talia sunt, vel naturaliter, vel interdictione humana. Naturaliter illicita in genere sunt, quae juri & aequitati naturali, item honestati & bonis moribus adversantur *l. 4 C. de inut. stipul.* Hinc in specie atro calculo notata sunt placita, quae turpitudinem involuunt, & ad delinquendum instigant v. c. ut furtum, homicidium committatur *l. 27. §. 4. ff. de pact. ne de dolo, furto, parricidio agatur. l. 27. §. 3. ff. de pact: placita; ut non sit agnatus l. 34. ff. de pact. ut servus sit, non liber l. 6. C. de liber:caus. ut alimenta non praestentur, ut parens in jus vocetur, ut ab hostibus non redimatur; ut haec vel illa praecise in uxorem ducatur *l. 134. pr. ff. de V. Obl. ne quis re sua, prout vult, libere utatur l. 61 ff. de pact: item placita de succedendo vel non succedendo, quae libertatem testandi adimunt, & votum captandae mortis subinferunt l. 15 C.*
*de**

de pact. l. 5 C. de pact. convent. Gail. Observ. lib. 2. O. 126.
Huc refero etiam pactum de non castiganda uxore
DN. Mevius *ad Jus Lub. P. 2. tit. 2. art. 12. n. 441.* Inter-
dictione humana illicita in genere sunt, quæ repu-
gnant legibus & moribus civilibus *l. 5. pr. C. de leg. arg. l.*
55. ff. de legat. 1. Hinc in specie damnata sunt, placita
de quota litis *l. 53. ff. de pact. l. 15 ff. de procur: de delicto,*
sanguinis pœnam non ferente, excepto falsi crimine
l. 18 C. de transact, ne agatur de rebus amotis & impen-
sis, in res dotales factis, l. 5 ff. de pact. dotal. ne maritus
in id, quod facere possit, damnetur l. 14 § 1 ff. solut. ma-
trim. it: placita, quæ inter mercatores, de rebus, certo
& convento pretio distrahendis, interponuntur *l. un. C.*
de monop. Sic itaque evidens est, quod quæcunque, cum
naturalis æquitate & honestate conveniunt, neque juri
vel moribus civilibus repugnant, objectum legitimum
Obligationis hujus naturalis esse possint.

XXXII. Ut Subjectum & Objectum, ad obligati-
onem constituendam, valide uniantur, necessario in-
tervenit forma, qua objectum confusum, primo se-
gregetur, post cum subjecto constringatur. Hæc est
consensus duorum vel plurium: *Duorum vel plurium* di-
citur in respectu termini à quo: duos enim vel plures,
ut causa efficiens oblig: convenire & consensum
conferre oportet. *Consensus* dicitur numero singulari,
in respectu termini ad quem, quod in una aliquare
præstanda terminetur. Definiri potest duorum vel
plurium voluntas, ex diversis animi motibus ad unum
aliquod præstandum concurrens. Per duos vel plures,
quorum consensus & voluntas pro forma exigitur,
hic intelligitur, tum pars obligans, tum pars obligan-
da:

da: illa quidem, ut obligationem acquirat, hæc vero, ut se constringi & obligari patiatur, quo respectu tunc ad obligationem hanc ut causa efficiens concurrat. Ut autem consensus stabilem inter subjectum & objectum obligationem formet, requiritur, ut ultro citroq; ex animo firmo & deliberato prodeat: quapropter deficient in illis, quæ commendandi vel jactandi causa prolata sunt *arg. l. 2. §. 3. ff. de edil. ed. ut ab omni dolo, l. 7. §. 9 ff. de pact. l. 9. C. d. t. metu, l. 116. ff. de R. l. arg. l. 13. C. de transact. errore, l. 116. ff. de R. l. l. 76 d. t. liber sit: quamobrem pretium, latroni pro capite promissum, si non solvatur, nulla fraus est, Cit. 3. de Off. c. & paciscens, ne petatur, si in causa debiti erret, non summovebitur exceptione pacti, si postea petat l. 51. pr. ff. de pact. ut certus & expressus sit; verbis an signis par facientibus non refert. l. 2. pr. ff. de pact. l. 29. ff. de adopt. Ita comparatus, si ad aliquod placitum concurrat, non potest non existere obligatio, inter personas quidem paciscentes & consentientes *formaliter*: inter subjectum vero & objectum *materiale*: quo posteriori sensu etiam hic Obligationem naturalem *materialem* appellavi. Sic constituta Obligationem insequitur necessitas præstandi placita in ea, ex ratione & æquitate naturali, qua nihil tam congruum est humanæ fidei, quam ea, quæ inter eos placuerunt, servare l. 1. pr. ff. de pact. Cui, si non pareat subjectum obligatum, contra ipsum jus civile retentionem & compensationem permittit. Hæc ut melius cognoscantur, paucissima de effectu hujus obligat. natural. annectenda sunt.*

XXXIII. Effectus Obligationis naturalis plenioris, seu juris gentium, non solum in interiori conscientia,

D

tia,

tiæ, ut in obligatione minus plena, sed etiam exteriori
iudicii foro sese exerit: Hic ut liquidior appareat, sci-
endum, quod ex hac obligatione pleniori in se & na-
tura sua considerata, jure & usu gentium competierit
actio, qua promissum firmiter peti potuit, quod ap-
paret *ex l. 1. pr. verb. servare. & l. 7. pr. verb. Juris gentium.*
Wesemb. parat. ff. de pact. n. 9. & concluditur ex l. 5. §.
Imperator. ff. de solut. in qua debitum naturale opponitur
civili. Hinc argum: qua ratione sese debitum civile ad
jus civile, ita se debitum naturale ad jus naturale habet.
At debitum civile ita se habet, ut firmiter ex jure civi-
li peti potuerit. Ergo & debitum naturale ita se re-
spectu juris naturalis habebit, ut firmiter ex eo peti
quiverit. Et hoc confirmat etiam *l. 48. ff. de R. I.*
illud debitum naturale asserens, quod jure gentium
præstare compellimur. Ut ita minus dubii sit reli-
quum de naturali ratione retentionis & compensati-
onis: quandoquidem sese habeant respectu actio-
nis ut accessoria, quæ naturam principalis sui sequi
notissimum est. Cum verò jus civile, ex obligatio-
ne ista naturali lites admodum augeri, cerneret, utili-
tatem Reipublicæ, cujus interest lites diminui, respi-
ciens, omnem vim agendi ipsi ademit: & sic accesso-
rii actionis naturalis effectus simul ademptæ videban-
tur. Huic cum jus naturale, æquitatem obligationis
naturalis urgens, per Prætores sese interponeret, *l. 1.*
pr. l. 7. §. 7. ff. de pact. eo deventum est, ut jus civile, ob
justitiam & æquitatem naturalem, vi agendi irrita ma-
nente, alios naturalis obligationis effectus in vigore
suo ipsi remitteret eosq; confirmaret, & insuper a-
lios minus principales, concederet. Hinc ergo, ad-
sistente

fistente & confirmante jure civili, obligationi naturali remansit, RETENTIO, quâ quod secundum eam solutum est, rectè retinetur, & repetitio indebitiq; conditio impeditur *l. 10. ff. de Obl. & Act. l. 26. §. 12. de cond. indeb.* COMPENSATIO, quâ, quod ex ea debetur, non modo ex credito æquè naturali, sed etiam civili, licitè detrahitur *l. 6. ff. de compensat.* EXCEPTIO, quæ contra agentem, si extra quam placitum est egerit, justè instituitur *l. 7. §. 4. ff. de pact.* Dispositione juris civilis præterea admittit CONSTITUTUM *l. 1. §. 37. ff. de constit. pec.* PIGNUS *l. 5. pr. ff. de pign. & hypot.* NOVATIONEM *l. 1. §. f. ff. de nov. & del.* FIDEJUSSIONEM *l. 6. §. f. l. 7. ff. de fidej.*

XXXIV. Sic explanata obligatione *Naturali Pleniori s. Juris Gentium informi*, de *formata*, quam ita dixi, quod jus civile eam planè approbaverit, ipsiq; vim ad agendum specialiores impertiverit, notandum, quod ad eam referri possint omnes obligationes civiles, ex contractibus tam innominatis quàm nominatis, tam realibus quàm consensualibus, descendentes, quæ originem primam debent juri naturali; non tantum ob congruentiam cum recta ratione & naturali æquitate, sed etiam ob usum & exercitium gentium, quod passim ex Authoribus Græcis, imò ipsa etiam Scriptura sacra elucet. Ut rectè de his Grotius *lib. 2. de jur. bell. c. 12.*

n. 13.

n. 13. *Hec omnia Romanis quidem congruunt legibus, sed non ex illis primitus, sed ex æquitate naturali veniunt. Quare eadem quoque apud alias gentes reperire est.* Sed cum hæc à jure civili receptæ, approbatæ & peculiariter formatæ atque ita ipsius propriæ factæ sint, hoc, ut ipsis alieno, loco pertractandæ non sunt, videri tamen de illarum ratione naturali potest, Grotius d. l. c. 12.

His finio discursum hunc de Obligatione naturali. Si quæ minùs accuratè de ea conscripta sunt, eorum veniam improvisa temporis angustia à bono Lectore impetrabit.

SOLI DEO GLORIA.

99 A 6917

ULB Halle
002 546 884

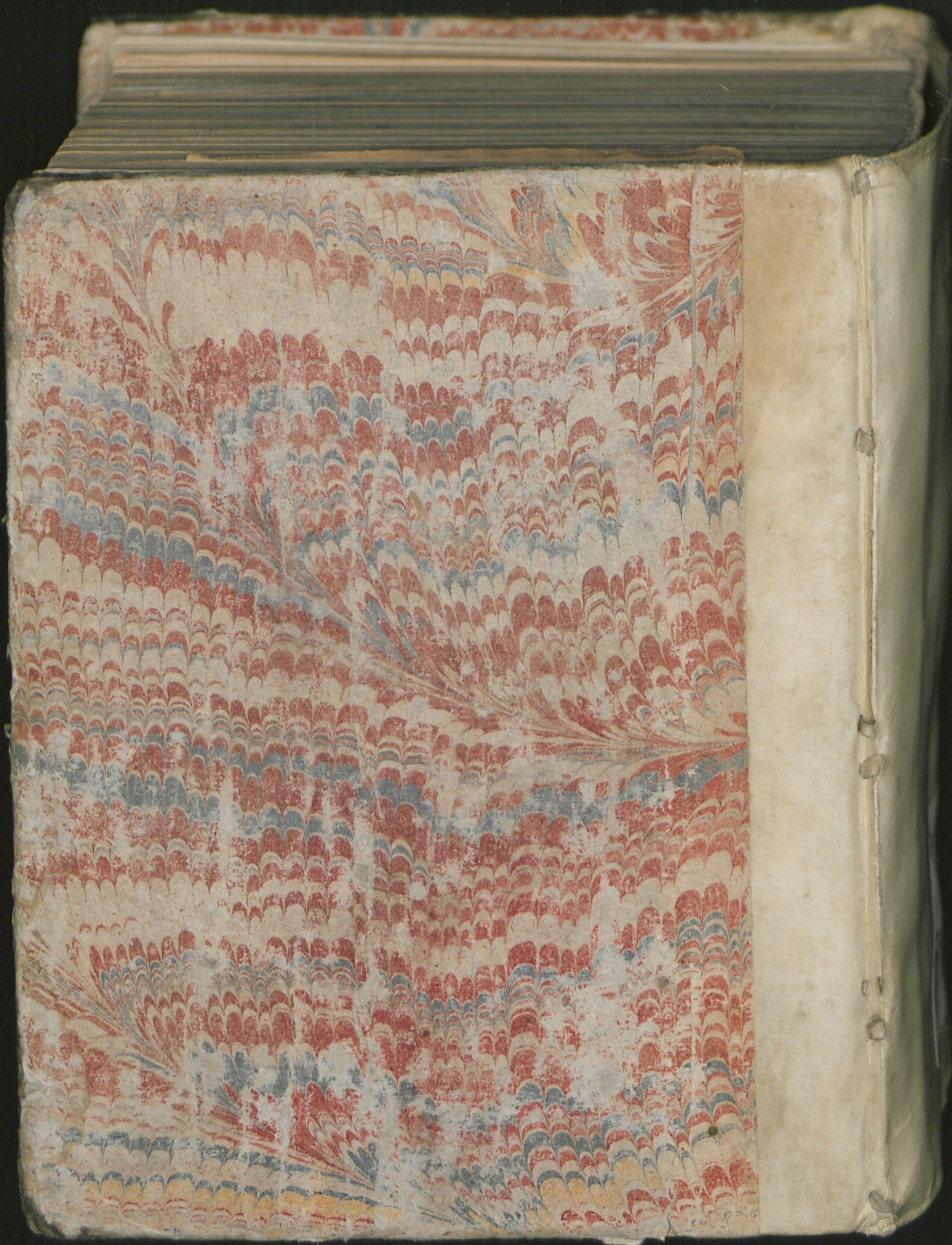
3

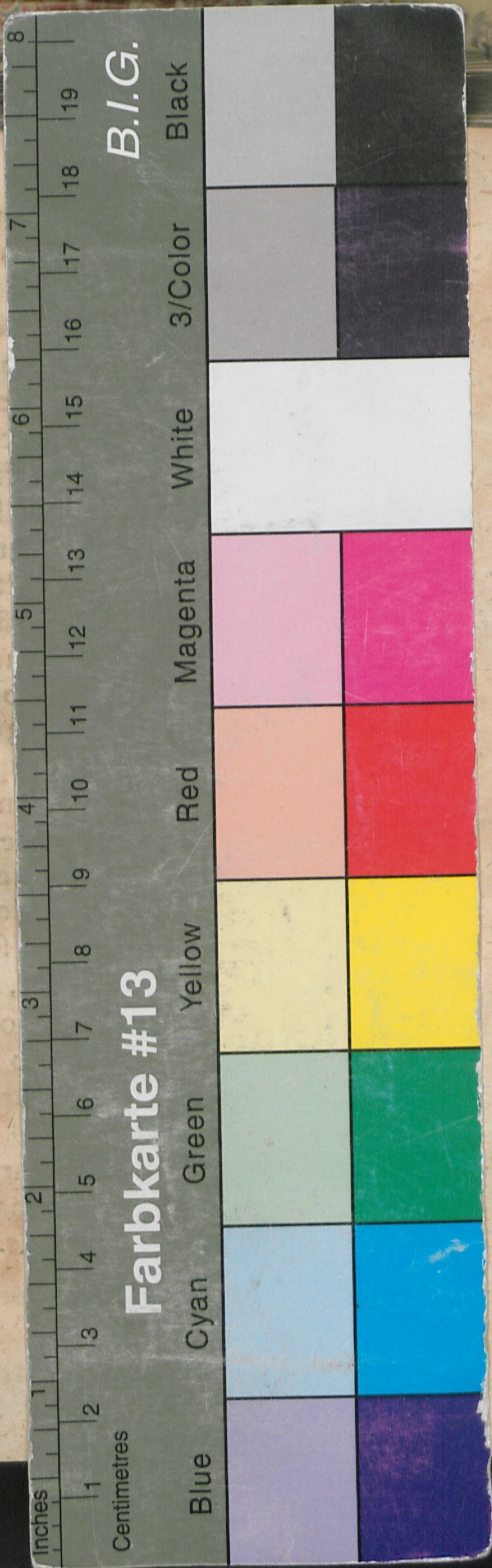

10

VJ 17 Retro ✓

XIII.
DISSERTATIO SOLENNIS
DE
OBLIGATIONE
NATURALI,

QUAM

A. T. S. T. A. N.

*Decernente Magnifico Actorum Ordine
In Academia Pomerana,*

PRÆSIDE

VIRO Nobilissimo, Amplissimo, Excellentissimo

DN. JOANNE POMERESCHIO,
J. U. D. & P. Celeberrimo, Consistorii Regii Adses-
sore & Collegii Juridici h. t. Decano spectabili,
Fautore & Promotore suo nunquam non plurimum
colendo,

PRO LICENTIA

Summos in Utroque Jure Honores, privilegia
& immunitates obtinendi

Publicæ disquisitioni submittit

MATTHIAS Petersen /
Rostochiensis,

In Hyperoo Curia Oppidana 24. Septembr. An. 1661.

GRYPHISWALDIÆ
Typis Matthæi Doischeri, Acad. Typographi.